

Lausuntopyyntö kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta

137/03.00/2025

Khall 18.08.2025 § 161

Selostus

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoja kertaluonteisesti toteutettavasta 75 miljoonan euron säästöstä kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoitukseen vuonna 2026, jonka hallitus päätti toteuttaa hallituksen kehysriihessä 22-23.4.2025. Tavoitteena on toteuttaa valtionosuusleikkaus niin, että se ei mahdollisen tulossa olevan valtionosuusuudistuksen alla lisää kuntien suhteellisia eroja valtionosuuksien saajina. Jos valtionosuusleikkaus tehtäisiin tasasuuruksena euroa/asukas, se vähentäisi kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta kuntakohtaisesti 0,6-40 %.

Kaupunginhallitus päättää todeta lausuntonaan seuraavaa:

Valtiovarainministeriön 14.5.2025 julkaisemassa kuntatalousohjelmassa vuosille 2026-2029 todetaan seuraavaa:

”Hallitusohjelman mukaan valtio sitoutuu kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita. Peruspalvelujen valtionosuuslain mukaan tehtävien ja velvoitteiden laajennuksiin sekä uusiin tehtäviin osoitetaan 100-prosenttinen valtionosuus.”

Hallituksen tavoitteena on myös ollut kuntien osalta keventää toimintaa ohjaavia normeja ja sitä kautta hakea joustavia tapoja tuottaa kuntapalvelut. Kuntaliiton tekemän selvityksen mukaan eduskunta on tällä hallituskaudella antanut kunnille 14 uutta velvoitetta ja vähentänyt 17 velvoitetta. Valtio on etukäteen norminpurun varjolla leikannut kuntien rahoitusta 23 milj. euroa. Päätetyt norminkevennykset eivät tuo leikkauksia vastaavia säästövaikutuksia, eli etukäteen tehty valtionosuusleikkaus tulee palauttaa kunnille takaisin.

TE-palvelut siirrettiin kunnille 1.1.2025 alkaen. Pohjois-Karjalan kunnille TE-palveluiden järjestämiseen osoitettu valtionosuus oli noin 4 milj. euroa pienempi, kuin millä valtio järjesti vastaavat TE-palvelut vuonna 2024. Samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyyden kustannuksista lisättiin. TE-palveluiden siirto on siis toteutettu hallitusohjelman vastaisesti, koska se ei toteuta lupaus uusien tehtävien täysimääräisestä rahoittamisesta. Vaje kasvaa tulevina vuosina TE-palveluiden järjestämiseen kohdennettavien valtionosuuksien lisäleikkausten vuoksi. Samoin on käymässä, jos alle 25-vuotiaiden toimeentulotuki siirretään 100 %:n painolla kuntien vastuulle.

Valtiovarainministeri Purra esitti kuntien valtionosuuksien leikkaamista 150 milj. euroa nyt lausunnolla olevan 75 milj. euron leikkauksen lisäksi. Peruspalveluiden lupauksella valtionosuuslain mukaisten tehtävien ja velvoitteiden laajennusten 100 prosenttinen valtionosuus ei siis toteutunut esim. TE-uudistuksessa. Ja vaikka olisikin toteutunut, ei ole merkitystä, jos samalla toteutetaan valtionosuusleikkauksia jotka, käytännössä johtavat 100 prosentin rahoitusosuuden vesittymiseen.

Valmisteilla oleva valtionosuusuudistus ei ennakkotietojen mukaan ratkaise juurikaan peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmässä olevia perustavanlaatuisia ongelmia. Valtionosuusjärjestelmässä olevat historialliset jäänteet ovat rikkoneet yhteyden kuntien nykyisten tehtävien ja peruspalveluiden valtionosuuksien väliltä. Sen vuoksi 75 milj. euron valtionosuusleikkauksen kohdentaminen on epärelevantti kysymys. Peruspalveluiden valtionosuusuudistuksen viivästyminen, ennakkotietojen mukaiset, järjestelmän perusongelmiin puuttumattomat muutokset sekä viivästyksen aikana tehtävät ennakoimattomat valtionosuusleikkaukset lisäävät entisestään kuntatalouden epävarmuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuudessa kunnille on siinäkin korjattavaa. Valmistavan opetuksen valtionosuuden laskenta toimii kahden vuoden viiveellä, vaikka ajantasainen tieto on kuntien raportointivelvoitteiden vuoksi saatavilla.

Vaikutusarviointi	Ei
Valmistelijat	Kaupunkipalvelujen johtaja, kaupunginjohtaja
Lisätietoja	Kaupunkipalvelujen johtaja Jukka Orenius, 044 7559 240, jukka.orenius@outokummunkaupunki.fi
Esittelijä	Kaupunginjohtaja
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus antaa edellä kerrotun lausuntonaan kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta
Päätös	Kaupunginjohtajan ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.
